

Smjernice su nastale u sklopu projekta Radius V, koji je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

Ove smjernice namijenjene su donositeljima odluka u Gradu Osijeku s ciljem poticanja na promišljanje uloge građana i njihovog doprinosa izgradnji održive i otporne zajednice kroz izradu lokalnog programa razvoja volonterstva kao jednog od važnih preduvjeta i okvira koji će doprinijeti međusektorskoj suradnji, umrežavanju i većoj uključenosti građana. Osnova ovog prijedloga svoje uporište ima u rezultatima znanstvenih istraživanja te ispitivanja javnog mnijenja i društvenih potreba provedenih u Hrvatskoj i konzultativnom procesu s relevantnim dionicima provedenom u Osijeku u travnju 2023, kao i u zakonskom uređenju volonterstva u Hrvatskoj.

Smjernice konkretno definiraju strateške ciljeve u različitim sferama volontiranja, uz prateće preporuke za njihovo ostvarenje. Svojim sadržajem, smjernice mogu poslužiti kao polazišna osnova za daljnji razvoj kvalitetnog lokalnog programa za razvoj volonterstva.

Zašto lokalni program razvoja volonterstva?

Progresivne lokalne samouprave u Europi stvaraju strategije za razvoj zajednice, angažman civilnog društva te participaciju građana. U Hrvatskoj su slične inicijative prisutne u nekoliko gradova (npr. Sisak, Rijeka, Zaprešić, Pula i Šibenik...). Donošenjem ovakvog programa, Grad Osijek može doprinijeti osnaživanju zajednice za buduće izazove kroz suradnju, umrežavanje i uključivanje građana.

Uključivanje građana: U središtu programa je aktivno uključivanje građana u izgradnju vlastite zajednice, potičući bolje razumijevanje lokalnih potreba, prilagođavanje volonterskih aktivnosti stvarnim potrebama građana i jačanje osjećaja pripadnosti i odgovornosti prema lokalnom okruženju.

Međusektorska suradnja i umrežavanje: Lokalni program razvoja volonterstva potiče suradnju između javnog, privatnog i neprofitnog sektora, omogućujući zajedničko djelovanje i optimalno korištenje resursa za rješavanje lokalnih izazova.

Otporna i održiva zajednica: Lokalni program razvoja volonterstva jača otpornost zajednice na izazove kao što su prirodne katastrofe, ekonomske krize ili društvene promjene, omogućujući građanima i organizacijama aktivno sudjelovanje u planiranju i provođenju mjera otpornosti.

SAŽETAK

Ove smjernice usmjerene su na poticanje razvoja volonterstva u Gradu Osijeku s ciljem izgradnje održive i otporne zajednice. Polazište za izradu smjernica svoje utemeljenje ima u rezultatima znanstvenih istraživanja, konzultacijama s dionicima i zakonskom okviru volonterstva u Hrvatskoj, a smjernice sadrže i ključne preporuke za razvoj volonterstva u Osijeku:

- 1. Povećanje svijesti o vrijednosti volonterstva:** Promocija i podizanje svijesti o važnosti volonterstva kroz primjere dobre prakse, edukaciju, i poticanje vrednovanja volontiranja.
- 2. Razvoj infrastrukture za volontiranje:** Jačanje kapaciteta organizatora volontiranja, razvoj ciljanih volonterskih programa te podrška Volonterskom centru Osijek.
- 3. Inkluzivnost, raznolikost i dostupnost volontiranja:** Stvaranje pristupačnih volonterskih programa, poticanje raznolikosti i uključivanje ranjivih skupina te promicanje inovacija u volonterskim aktivnostima.
- 4. Volontiranje u kriznim situacijama:** Izrada detaljnih lokalnih planova, razvoj baze volontera za krizno volontiranje, organizacija edukacija i pružanje psihosocijalne podrške u kriznim situacijama.
- 5. Suradnja s poslovnim sektorom:** Identifikacija primjera dobre prakse volontiranja zaposlenika u poslovnim organizacijama, razvoj konkretnih volonterskih programa za sektor i promocija volontiranja kao dijela poslovne kulture.

Implementacija ovih preporuka stvara temelj za razvoj kvalitetnog lokalnog programa razvoja volonterstva Grada Osijeka, potičući aktivno sudjelovanje građana i suradnju između sektora radi izgradnje otporne i održive zajednice.

Kontekst i problem javnih politika u području razvoja volonterstva

Unatoč postojećem zakonodavnom okviru koji podržava volontiranje u Hrvatskoj (Zakon o volonterstvu NN 58/07, 22/13, 84/21, Etički kodeks volontera NN 55/08 i drugi propisi), razvoj volonterstva posljednjih godina spontanog je karaktera, bez odgovarajućeg strateškog i sustavnog pristupa. Donositelji odluka na svim razinama pokazuju ograničen interes, nedostaje komunikacije i suradnje, te nema strateških dokumenata za razvoj volonterstva i civilnog društva. Također, nedostaje razumijevanja institucija o važnosti volonterstva i financijske podrške. U isto vrijeme, recentne krizne situacije su naglasile potrebu za aktivnim uključivanjem građana u razvoj održivih i otpornih zajednica putem volontiranja i građanskog angažmana. Ključni strateški dokumenti Grada Osijeka ne obuhvaćaju volontiranje i uključivanje građana, čime se stvara potreba za strateškim pristupom ovom području.

Volontiranje igra ključnu ulogu u životima sadašnjih i budućih generacija pružajući prilike za izražavanje solidarnosti, kao i međukulturalnu razmjenu, neformalno učenje i razvoj vještina, te na taj način podržava prava kao što su aktivno građanstvo i socijalna uključenost. Volontiranje je glavni faktor istinske društvene transformacije. Podržava socijalnu uključenost i solidarnost; podupire aktivno građanstvo, otpornost zajednice i društveni angažman; promiče zajedničke odgovornosti i europske vrijednosti. Širom svijeta svjedoci smo porasta aktivizma i volontiranja koji prelaze granice i povezuju ljude motivirane odgovoriti na globalne izazove kao što su klimatske promjene, starenje društva, migracije i pandemija COVID19. Sve je to ponovno potvrdilo važnost solidarnosti izvan granica kao načina rješavanja zajedničkih izazova i nejednakosti, kao i zaštite i podrške ranjivim osobama. Volontiranje doprinosi europskom socijalnom modelu, sigurnosti, miru, koheziji i prosperitetu. Ono pruža okvir za konstruktivan narativ za budućnost Europe kao alternativu ekstremističkim i populističkim pogledima, ideologijama i akcijama te može doprinijeti njihovoj prevenciji. Volontiranje može aktivno spriječiti govor mržnje, promicati inkluziju i toleranciju, doprinijeti međugeneracijskom pristupu i omogućiti građanima da budu izravno aktivni u razvoju Europe kakvoj teže.

Blueprint for European Volunteering 2030, Centre for European Volunteering, 2021.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Volonteri – Građani grade budućnost Europe“, 2021.

1.1. EGSO napominje da u raspravi o budućnosti Europe kreatori politika moraju biti svjesni da će budućnost Europe oblikovati ne samo političari i institucije, uključujući organizacije civilnog društva, nego i milijuni građana – volonteri koji svakodnevno troše svoje vrijeme i energiju radeći u solidarnosti za opće dobro u okviru organizacija civilnog društva i izvan njih.

1.2. U Europskoj uniji volontiranjem se bave milijuni građana koji iz solidarnosti prema drugima djeluju pojedinačno ili u organiziranim strukturama (neformalnim i formalnim). Tom je pokretu potrebna sustavna i promišljena potpora, kako na razini EU-a tako i na razini država članica, jer je njegov učinak na društveni razvoj višestruko veći od potencijalnog troška. EGSO se nada da će u narednim godinama doći do pozitivne kvalitativne promjene te potpore kako bi bolje odražavala važnost volontera za budućnost Europe.

Ključna područja za razvoj volonterstva i definiranje strateških ciljeva i mjera

Programa za razvoj volonterstva Grada Osijeka

I. Uključivanje građana, promocija i vrednovanje volontiranja

II. Razvoj lokalne infrastrukture za volontiranje

III. Inkluzivnost, raznolikost, dostupnost volontiranja i inovacije

IV. Volontiranje u kriznim situacijama za otpornu i održivu zajednicu

V. Volontiranje zaposlenika poslovnog sektora

Polazišne osnove za izradu ovih smjernica utemeljene su u postojećim zakonskim i pravnim aktima o volonterstvu u Hrvatskoj, rezultatima i analizama provedenih recentnih znanstvenih istraživanja, izvještajima volonterskih centara, ispitivanjima javnog mnijenja i društvenih potreba u području volonterstva te Nacrtu za europsko volontiranje 2030 (engl. Blueprint for European Volunteering 2030). Naslanjajući se na to, **DKolektiv – organizacija za razvoj civilnog društva, kao regionalni resursni centar za pitanja razvoja volonterstva u Slavoniji i Baranji potaknuo je i organizirao konzultativni proces u travnju 2023. u Osijeku** na kojem je okupio 20-ak predstavnika udruga, ustanova, institucija, kao i predstavnike lokalne samouprave s ciljem pokretanja dijaloga o kreiranju lokalne politike usmjerene na razvoj volonterstva.

Kao aktualni trendovi, ali i izazovi u području volontiranja među ključnim dionicima u Osijeku prepoznati su:

- Nedostatna promocija i svijest o važnosti i utjecaju volontiranja na humani i održivi razvoj.
- Promjene u navikama i načinima volontiranja – motivacija za volontiranjem, porast broja kratkoročnih volontera, porast neformalnih oblika volontiranja.
- Nedostatak sustava vrednovanja volonterskog angažmana što posljedično može utjecati i na smanjenje motivacije za volontiranjem.
- Izostanak inkluzivnosti i dostupnosti volontiranja različitim profilima građana.
- Nedostatna volonterska infrastruktura, odnosno nedostatak resursa za podršku volonterima i razvoj volonterskih programa.
- Nedostatna priprema i planiranje za uključivanje građana volontera u kriznim situacijama (prirodne katastrofe, izbjegličke krize izazvane ratovima, pandemija, itd.).
- Ograničeni utjecaj volontiranja zbog nepostojanja sustavnog mjerenja društvenog utjecaja volontiranja.
- Nedovoljno iskorišteni potencijali za međusektorsku suradnju, a posebice suradnja s poslovnim organizacijama u svrhu razvoja volontiranja zaposlenika i društveno odgovornog poslovanja.
- Nepostojanje strateških okvira za daljnji razvoj volonterstva te slab interes donositelja odluka za područje volontiranja.

**Preporuke za uvrštavanje strateških ciljeva i mjera koji će doprinijeti kvaliteti Programa za razvoj
volonterstva Grada Osijeka**

Strateški cilj 1.: Povećati broj građana uključenih u volontiranje te vrednovati doprinos građana kroz volontiranje.

Mjere/aktivnosti:

- Promocija i podizanje svijesti o važnosti volonterstva za zajednicu i društvo u cjelini kroz promociju primjera dobre prakse, pričanje osobnih priča (eng. storytelling), radionice, prezentacije, kampanje, itd.
- Rani volonterski angažman: poticanje volontiranja već od vrtićke dobi u suradnji s udrugama i javnim ustanovama te razvoj školskog volontiranja.
- Organiziranje informativnih i edukacijskih sadržaja o vrijednostima volonterstva i vrijednostima koje volontiranje podržava.
- Vrednovanje volonterstva u javnosti: povećanje vrednovanja volontiranja u svim sektorima kroz različite poticaje lokalne samouprave (npr. nagrađivanje volontera).
- Prepoznavanje doprinosa volontera kroz poticanje procesa priznavanja prednosti za volontere pri zapošljavanju i potvrde o kompetencijama stečenim kroz volontiranje.
- Osiguranje mehanizama zaštite volontera, stručne i mentorske podrške za volontere te grupa podrške za volontere s ciljem brige o njihovom mentalnom zdravlju.
- Promocija i uključivanje građana u programe Europskih snaga solidarnosti.

Strateški cilj 2.: Razviti održivu i koherentnu infrastrukturu za volontiranje kroz jačanje kapaciteta organizatora volontiranja te uspostavu održivog modela međusektorske suradnje u području razvoja volonterstva.

Mjere/aktivnosti:

- Osigurati motivaciju i podršku koordinatorima volontera kako bi bolje organizirali volonterske aktivnosti i programe u zajednici.
- Raditi na razvoju ciljanih volonterskih programa za različite sektore kako bi se zadovoljile potrebe zajednice.
- Jačati kapacitete organizatora volontiranja kroz ciljane edukacije za razvoj volonterskih programa koji će odgovarati potrebama različitih društvenih skupina.
- Podići kvalitetu volontiranja kroz primjenu standarda kvalitete za volonterske programe.
- Osnajiti suradnju organizatora volontiranja s ciljem razmjene iskustava i znanja u području uključivanja volontera.
- Podržati daljnji razvoj Volonterskog centra Osijek kao resursnog centra za promociju, koordinaciju, istraživanje i praćenje razvoja volonterstva.
- Uspostaviti kontakt točku u Gradu Osijeku s ciljem osiguranja održivog modela međusektorske suradnje u području razvoja volonterstva.

Strateški cilj 3.: Povećati inkluzivnost, raznolikost i dostupnost volontiranju te potaknuti inovacije u volonterskim aktivnostima s ciljem povećanja njihove učinkovitosti i utjecaja.

Mjere/aktivnosti:

- Jačanje promocije volontiranja koja potiče raznolikost i naglašava primjere dobre prakse.
- Stvaranje pristupačnih volonterskih programa, osiguravanje resursa i prilagođene podrške kako bi volontiranje bilo dostupno svima.
- Poticanje razvoja volonterskih programa koji motiviraju i uključuju društveno ranjive i podzastupljene skupine.
- Provedba istraživanja kako bi se bolje razumjeli trendovi i potrebe u području volontiranja.
- Promicanje i razvoj novih modela volontiranja koji odgovaraju suvremenim izazovima i potrebama zajednice.
- Poticanje šire upotrebe tehnologije, razvoja aplikacija, online platformi i alata za olakšavanje volontiranja i upravljanje volonterskim programima.
- Pružanje podrške i poticaja inovativnim volonterskim projektima i idejama koje pozitivno utječu na zajednicu.

Strateški cilj 4.: Osigurati učinkovito reagiranje u kriznim situacijama s ciljem stvaranja otporne i održive zajednice u Gradu Osijeku.

Mjere/aktivnosti:

- Izraditi detaljne lokalne planove koji uključuju građane volontere i njihov doprinos u pripremi i reagiranju na krizne situacije.
- Razviti i održavati bazu volontera koji su spremni sudjelovati u kriznim situacijama, s posebnim naglaskom na njihova područja interesa i stručnosti.
- Organizirati redovite edukacije za volontere i zainteresirane građane kako bi ih osposobili za učinkovito volontiranje u kriznim situacijama te upoznali s protokolima i procedurama.
- Uključiti studente specifičnih zanimanja i druge stručnjake u volonterske aktivnosti tijekom kriznih situacija kako bi pružili psihosocijalnu podršku građanima pogođenima krizama.
- Izraditi Pravilnik za volontere u kriznim situacijama s ciljem definiranja jasnih uloga i prava volontera u kriznim situacijama kako bi se osigurala njihova sigurnost i učinkovitost prilikom sudjelovanja.
- Uspostaviti info točke za krizne situacije gdje građani i organizacije civilnog društva mogu javiti svoje resurse i potrebe tijekom kriznih situacija te pružiti potrebnu podršku i koordinaciju.

Strateški cilj 5.: Potaknuti angažman poslovnih organizacija i njihovih zaposlenika u volontiranju radi jačanja suradnje između poslovnog sektora i lokalne zajednice.

Mjere/aktivnosti:

- Identificirati primjere dobre prakse volontiranja zaposlenika poslovnih organizacija i promovirati ih u lokalnoj zajednici kako bi se potaknula svijest o važnosti suradnje s poslovnim sektorom.
- Raditi na razvoju konkretnih volonterskih programa prilagođenih potrebama zajednice i poslovnih subjekata.
- Poticati poslovne subjekte na veću društvenu odgovornost kroz volontiranje i druge oblike podrške zajednici kako bi se postigao sinergijski učinak suradnje.
- Aktivno promovirati volontiranje kao dio poslovne kulture i vrijednosti u poslovnim organizacijama kako bi se potaknulo veće sudjelovanje zaposlenika u volonterskim aktivnostima.

ZAKLJUČAK

Usvajanjem i provedbom ovih smjernica za razvoj volonterstva u Gradu Osijeku, stvara se temelj za održivi i inkluzivan razvoj volonterstva koji će pridonijeti izgradnji otporne i održive zajednice. **Ključne preporuke obuhvaćaju povećanje svijesti o vrijednosti volonterstva, razvoj infrastrukture za volontiranje, poticanje inkluzivnosti i raznolikosti u volonterskim aktivnostima, pripremu za krizne situacije te angažman poslovnog sektora u volontiranju.**

Ove smjernice naglašavaju važnost uključivanja građana u oblikovanje vlastite zajednice, potičući njihovo aktivno sudjelovanje i odgovornost prema lokalnom okruženju. Također, promiču suradnju između sektora (javnog, privatnog i civilnog) kako bi se optimalno iskoristili resursi za rješavanje lokalnih izazova.

Kroz ove preporuke, Grad Osijek može postati lider u području razvoja volonterstva i stvoriti otpornu i održivu zajednicu koja je spremna odgovoriti na izazove budućnosti. Ovaj program ima potencijal potaknuti pozitivne promjene u zajednici te jačati osjećaj zajedništva i odgovornosti prema gradu.

Reference:

1. Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Volonteri – Građani grade budućnost Europe“, 2021.
2. Blueprint for European Volunteering 2030, Centre for European Volunteering, 2021.
3. Smjernice za kreiranje javnih politika u području razvoja volonterstva, Hrvatski centar za razvoj volonterstva, 2023.
4. Rezultati znanstvenih istraživanja i ispitivanja javnog mnijenja i društvenih potreba (<https://www.hcrv.hr/resursi/publikacije>)